

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2014

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 100

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 14.

KAROLO YA A: RUBIRIKI YA GO LEKOLA TAODIŠO [50]

	Khouto 7: Bokgoni bjo bobotse go fetiša. 80–100%	Khouto 6: Bokgoni bjo bobotse kudukudu. 70–79%	Khouto 5: Bokgoni bjo bobotse kudu. 60–69%	Khouto 4: Bokgoni bja go kgotsofatša. 50–59%	Khouto 3: Bokgoni bjo bo lekanego. 40–49%	Khouto 2: Bokgoni bja go išega. 30–39%	Khouto 1: Bokgoni bja go hlaelela kudukudu. 0–29%
D=DITENG P=PEAKANYO (MEPUTSO 32) D=25 P=07	26–32 -Diteng di laetša kwešišo ya go kgahliša ya ditaba. -Dikgopolo tša go butšwa tša go hlohla mogopolo. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go hlamega gabotse kudukudu.	22½–25½ -Diteng di laetša tlhalošo ye e tseneletšego ya ditaba. -Dikgopolo di a kgahliša, ke tša boikgopolelo. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go hlamega gabotse kudu.	19½–22 -Diteng di laetša tlhalošo ya go kwagala ya ditaba. -Dikgopolo tša go kgahliša, tša go goga šedi. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go hlamega gabotse.	16–19 -Diteng di hlaloša ditaba ka go kgotsofatša. -Dikgopolo ke tša mehleng, tša go se tsenelele. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go amogelela ya lelemetlaleletšo la pele.	13–15½ -Diteng ke tša mehleng tša go se nyalelane. -Dikgopolo mo go ntši di tseleng fela di a ipušeletša. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go hlamega gabotse ya lelemetlaleletšo la pele.	10–12½ -Diteng ga di kwagale ka mehla, ga di nyalelane. -Dikgopolo ke tše nnyane tša go fela di ipušeletša. -Bohlatse bja go hlaelela bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo.	0–9½ -Diteng di fapogile ebile ga di nyalelane. -Dikgopolo di šarakane ebile di a hlakahlakanya. -Ga go na peakanyo le sengwalwakakanywa sa mathomo. -Taodišo e hlagišitšwe ka bofokodi.
P=POLELO, S=SETAELE P=PALOBO- HLATSE (MEPUTSO 12) P= 05 S= 05 P= 02	10–12 -Bohlatse bja temogo ye e tseneletšego ya polelo. -Polelo le maswaodikga di laotšwe ka botlalo. -Polelomakgethe e šomišitšwe ka nepagalo. -Kgethontšu e laetša setaele sa maleba sa ditaba. -Taodišo e tloga e sena le ge e le phošwana go laetša gore e badišišitšwe le go ntšhwa diphošo.	8½–9½ -Temogwana ye e tseneletšego ya polelo. -Polelo le maswaodikga di laotšwe ka tshwanelo le go kgona go šomiša polelomakgethe ka nepagalo. -Kgethontšu mo go ntši e nepagetše ebile e laetša setaele sa maleba. -Taodišo ga e na le phošo go laetša gore e badišišitšwe le go ntšhwa diphošo.	7½–8 -Temogwana ye e tseneletšego ya polelo. -Polelo le maswaodikga mo go ntši ke tša maleba. -Kgethontšu e lekanetšenyana fela e sepelelana le setšweletšwa. -Setaele se nepagetše ebile ke sa tshwanelo, se sepelelana le dinyakwa tša sererwa. -Taodišo e tloga e se na le phošo go laetša gore e badišišitšwe le go ntšhwa diphošo.	6–7 -Temogwana ya khuetšo ya polelo. -Polelo e nyakile e letefaditšwe, le maswaodikga a a kgotsofatša. -Kgethontšu e nyakile go hlaelela fela e sepelelana le sererwa. -Setaele se nepagetše go ya ka dinyakwa tša sererwa. -Taodišo e sa na le diphošo le ge e laetša go badišišišwa le go ntšhwa diphošo.	5–5½ -Polelo ya go hlaelela le maswaodikga ga se a šomišwa ka tshwanelo. -Kgethontšu ya motheo, ya go hlaelela. -Setaele ga se nyalelane ebile ga se swanetšane le sererwa. -Taodišo e na le diphošo tše ntši le ge e laetša e badišišitšwe le go ntšhwa diphošo.	4–4½ -Polelo le maswaodikga di fošagetše. -Kgethontšu e hlaelela kudu. -Setaele ga se sepelelane le sererwa. -Taodišo e tletše diphošo le ge e badišišitšwe le go ntšhwa diphošo.	0–3½ -Polelo le maswaodikga di fošagetše kudu. -Kgethontšu e šarakane ebile e hlakahlakane. -Setaele se fošagetše ka mhlakoreng ka moka. -Taodišo e tletše ka diphošo ebile e hlakahlakanya ditaba le ge e badišišitšwe le go ntšhwa diphošo.

	<u>5–6</u>	<u>4½</u>	<u>4</u>	<u>3–3½</u>	<u>2½</u>	<u>2</u>	<u>0–1½</u>
T=TLHAMEGO (MEPUTSO 6) T= 06	-Ditaba di a nyalelana le dintlha di filwe ka botlalo. -Mafoko le ditemana ka moka di hlamilwe ka nepagalo, di tšweletša tlhalošo gabotse. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Ditaba di a latelana ebile di a nyalelana. -Mafoko le ditemana di hlamilwe ka nepagalo le tlhalošo e pepeneneng. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Dintlha tše nnyane tša maleba di tšweleditšwe. -Mafoko le ditemana gantši di hlamilwe ka tshwanelo le tlhalošo e tloga e kwagala. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Dintlha tše dingwe tša maleba di laeditšwe. -Diphošo hlamegong ya ditemana le mafoko le ge tlhalošo e kwagala. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Bohlatse bja dintlha tša maleba. -Mafoko le ditemana di fošagetše le ge tlhalošo ka kakaretšo e kwagala. -Botelele ga se bja maleba – telele kudu/ kopana kudu.	-O fela a etšwa tseleng, go boima go latela kakaretšo ya dikgopolo. -Mafoko le ditemana ga se tša hlamega, tlhalošo ga e kwagale. -Botelele ga se bja maleba – teletšana/ kopananyana.	-Dikgopolo di tšwele tseleng, di šarakane ebile di hlakahlakane. -Mafoko le ditemana di šarakane ebile ga di tsenelane. -Botelele ga se bja maleba – teleletelele/ kopanakopana.

KAROLO YA B: RUBIRIKI YA GO LEKOLA DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE [30]

	Khouto 7: Bokgoni bjo bobotse go fetiša. 80–100%	Khouto 6: Bokgoni bjo bobotse kudukudu. 70–79%	Khouto 5: Bokgoni bjo bobotse kudu. 60–69%	Khouto 4: Bokgoni bja go kgotsofatša. 50–59%	Khouto 3: Bokgoni bjo bo lekanego. 40–49%	Khouto 2: Bokgoni bja go išega. 30–39%	Khouto 1: Bokgoni bja go hlaelela kudukudu. 0–29%
	<u>16–20</u>	<u>14–15½</u>	<u>12–13½</u>	<u>10–11½</u>	<u>8–9½</u>	<u>6–7½</u>	<u>0–5½</u>
D=DITENG P=PEAKANYO S=SEBOPEGO (MEPUTSO 20) D = 10 P = 05 S = 05	-Tsebo e botsebotse ya dinyakwa tša setšweletšwa. - Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, ga a tšwe tseleng. -Diteng le dikgopolo di a nyalelana, setšweletšwa se na le dintlha tša go thekga ditaba. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse kudukudu. -O šomišitše melao ka moka ya maleba ya sebopego.	-Tsebo ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, ga go na le go tšwa tseleng. -Nyalelano ya diteng le dikgopolo ke ya godingwana, di na le dintlha tša go thekga setšweletšwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse kudu. -O šomišitše melao ya maleba ya sebopego gabotse.	-Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, o tšwele tseleng gannyane. -Setšweletšwa se tloga se nyalelana ka diteng le dikgopolo. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse. -O šomišitše melao ye mentši ya maleba ya sebopego.	-Tsebo ya go kgotsofatša ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o tšwele tseleng, fela se ga se thibele tlhalošo. -Setšweletšwa se nyakile go nyalelana ka diteng le dikgopolo, se na le dintlha tše dingwe tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go amogelega sa lelemetlaleletšo la pele. -O šomišitše melao ya maleba ya sebopego.	-Tsebo ya magareng ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Dikarabo tša mešomo di laetša tebelelo e tshetshe. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo ga e kwagale gabotse. -Nyalelano ya go lekanela ya dikgopolo le diteng, setšweletšwa se na le dintlha tše mmalwa tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse sa lelemetlaleletšo la pele. -O na le tsebo e nnyane ya dinyakwa tša sebopego, o tlogetše melao ye bohlokwa.	-Tsebo ya go lekanela ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Dikarabo tša mešomo di laetša tebelelo ya go lekanela. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo ga e tšwelele mo go ntši. -Setšweletšwa ga se nyalelane ka dikgopolo le diteng mo go ntši, se na le dintlha di se kaenyana tša go thekga sererwa. -Ga go na bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo. -O šomišitše melao ya sebopego ka go se e kwešiše, e mengwe e tlogetšwe.	-Ga go na tsebo ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Setšweletšwa se šarakane ebile se a hlakahlakanya, tlhalošo ga e kwagale mo go ntši. -Ga go na nyalelano ya dikgopolo le diteng, se na le dintlha tše nnyane kudu tša go thekga sererwa. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo ga e kgotsofatše. -Setšweletšwa se hlagišitše ka bofokodi. -Ga se a šomiša melao ya maleba ya sebopego.

	<u>8–10</u>	<u>7–7½</u>	<u>6–6½</u>	<u>5–5½</u>	<u>4–4½</u>	<u>3–3½</u>	<u>0–2½</u>
P =POLELO S =SETAELE P =PALOBO- HLATSE (MEPUTSO 10) P = 05 S = 03 P = 02	-Polelo ya setšweletšwa mo go ntši ke ya maleba ebile e hlamilwe gabotse. -Tlotlontšu mo gohle e nepagetše go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele mo go ntši se nepagetše. -Setšweletšwa se tloga se sena le ge e le phošwana go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Setšweletšwa se hlamilwe gabotse kudu ka maleba. -Tlotlontšu e nepagetše kudu go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele se nepagetše kudu. -Setšweletšwa ga se na le phošo go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Setšweletšwa se hlamilwe gabotse ebile ke sa maleba. -Tlotlontšu e tloga e nepagetše go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele se tloga se nepagetše. -Setšweletšwa se tloga se se na le phošo go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Tlhamego ya setšweletšwa e nyakile go kgotsofatša. Dipošo ga di thibele kelo ya dintlha. -Tlotlontšu e nyakile go kgotsofatša go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele se nyakile se nepagetše. -Setšweletšwa se sa na le dipošo le ge se laetša go badišišwa le go ntšhwa dipošo. -Botelele e nyakile go ba bja maleba.	-Setšweletšwa se hlamegile gabotsenyana, se na le dipošo tše ntši. -Tlotlontšu e lekanetše ebile ga se ya swanela morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele se na le dipošo. -Setšweletšwa se na le dipošo tše ntši le ge se laetša se badišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ga se bja maleba – telele kudu/ kopana kudu.	-Tlhamego ya setšweletšwa e a fokola ebile go boima go e latela. -Tlotlontšu e nyaka phošollo ya go tsenelela le gona ga e a lokela morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele ga se sepelelane le sererwa. -Setšweletšwa se tletše ka dipošo ebile se a hlakahlakanya le ge se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ga se bja maleba – teletšana/ kopananyana.	-Tlhamego ya setšweletšwa e a fokola ebile go boima go e latela. -Tlotlontšu e nyaka phošollo ebile ga se ya lokela morero. -Setaele ga se sepelelane le sererwa. -Setšweletšwa se tletše ka dipošo ebile se a hlakahlakanya le ge se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ga se bja maleba- teleletelele/ kopanakopana.

KAROLO YA C: RUBIRIKI YA GO LEKOLA DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA LE DITŠWELETŠWA TŠA TSEBIŠO, MELAETŠA LE MAHLAKORENTŠI [20]

	Khouto 7: Bokgoni bjo bo botse go fetiša. 80–100%	Khouto 6: Bokgoni bjo bo botse kudukudu. 70 –79%	Khouto 5: Bokgoni bjo bo botse kudu. 60–69%	Khouto 4: Bokgoni bja go kgotsofatša. 50–59%	Khouto 3: Bokgoni bjo bo lekanego. 40–49%	Khouto 2: Bokgoni bja go išega. 30–39%	Khouto 1: Bokgonibja go hlaelela kudukudu. 0–29%
	<u>10½–13</u>	<u>9½–10</u>	<u>8–9</u>	<u>6½–7½</u>	<u>5½–6</u>	<u>4–5</u>	<u>0–3½</u>
D =DITENG, P =PEAKANYO S =SEBOPEGO (MEPUTSO 13) D = 07 P = 03 S = 03	-Tsebo e botsebotse ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, ga a tšwe tseleng. -Diteng le dikgopolo di a nyalelana, setšweletšwa se na le dintlha tša go thekga ditaba. -Bohlatse bja peakanyo le/sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse kudukudu. -O šomišitše melao ka moka ya maleba ya sebopego.	-Tsebo ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, ga go na le go tšwa tseleng. -Nyalelano ya diteng le dikgopolo ke ya godingwana, di na le dintlha tša go thekga setšweletšwa. -Bohlatse bja peakanyo le/sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse kudu. -O šomišitše melao ya maleba ya sebopego gabotse.	-Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, o tšwele tseleng gannyane. -Setšweletšwa se tloga se nyalelana ka diteng le dikgopolo. -Bohlatse bja peakanyo le/sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse. -O šomišitše melao ye mentši ya maleba ya sebopego.	-Tsebo ya go kgotsofatša ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o tšwele tseleng, fela se ga se thibele tlhalošo. -Setšweletšwa se nyakile go nyalelana ka diteng le dikgopolo, se na le dintlha tše dingwe tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go amogelela lelemetlaleletšo la pele. -O šomišitše melao ya maleba ya sebopego.	-Tsebo ya magareng ya dinyakwa tša setšweletšwa. Dikarabo tša mešomo di laetša tebelelo e tshetshe. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo ga e kwagale gabotse. -Nyalelano ya go lekanela ya dikgopolo le diteng, setšweletšwa se na le dintlha tše mmalwa tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse sa lelemetlaleletšo la pele. -O na le tsebo ye nnyane ya dinyakwa tša sebopego, o tlogetše melao e bohlokwa.	-Tsebo ya go lekanela ya dinyakwa tša setšweletšwa. Dikarabo tša mešomo di laetša tebelelo ya go lekanela. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo ga e tšwelele mo go ntši. -Setšweletšwa ga se nyalelana ka dikgopolo le diteng mo go ntši, se na le dintlha di se kaenyana tša go thekga sererwa. -Ga go na bohlatse bja peakanyo le/sengwalwakakanywa sa mathomo. -O šomišitše melao ya sebopego ka go se e kwešiše, ye mengwe e tlogetšwe.	-Ga go na tsebo ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo e no se kwagale ka gohle. -Setšweletšwa se šarakane ebile se a hlahlakanya, tlhalošo ga e kwagale mo go ntši. -Ga go na nyalelano ya dikgopolo le diteng, se na le dintlha tše nnyane kudu tša go thekga sererwa. -Peakanyo le/sengwalwakakanywa sa mathomo ga e kgotsofatše. -Setšweletšwa se hlagišitšwe ka bofokodi. -Ga se a šomiša melao ya maleba ya sebopego.

	<u>6–7</u>	<u>5–5½</u>	<u>4½</u>	<u>3½–4</u>	<u>3</u>	<u>2½</u>	<u>0–2</u>
P =POLELO S =SETAELE P =PALOBO-HLATSE (MEPUTSO 7) P = 03 S = 02 P = 02	-Polelo ya setšweletšwa mo go ntši ke ya maleba ebile e hlamilwe gabotse. -Tlotlontšu mo gohle e nepagetše go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele mo go ntši se nepagetše. -Setšweletšwa se tloga se se na le ge e le phošwana go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Setšweletšwa se hlamilwe gabotse kudu ka maleba. -Tlotlontšu e nepagetše kudu go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele se nepagetše kudu. -Setšweletša ga se na le phošo go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Setšweletšwa se hlamilwe gabotse ebile ke sa maleba. -Tlotlontšu e tloga e nepagetše go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele se tloga se nepagetše. -Setšweletšwa se tloga se se na le phošo go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	-Tlhamego ya setšweletšwa e nyakile go kgotsofatša. Dipošo ga di thibele kelo ya dintlha. -Tlotlontšu e nyakile go kgotsofatša go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele se nyakile se nepagetše. -Setšweletšwa se sa na le dipošo le ge se laetša go badišišwa le go ntšhwa dipošo. -Botelele e nyakile go ba bja maleba.	-Setšweletšwa se hlamegile gabotsenyana, se na le dipošo tše ntši. -Tlotlontšu e lekanetše ebile ga se ya swanela morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele se na le dipošo. -Setšweletšwa se na le dipošo tše ntši le ge se laetša se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ga se bja maleba – telele kudu/ kopana kudu.	-Tlhamego ya setšweletšwa e a fokola ebile go boima go e latela. -Tlotlontšu e nyaka phošollo ya go tsenelela le gona ga e a lokela morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano. -Setaele ga se sepelelane le sererwa. -Setšweletšwa se tletše ka dipošo ebile se a hlakahlakanya le ge se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ga se bja maleba – teleletelele/ kopanakopana.	-Tlhamego ya setšweletša e a fokola ebile go boima go e latela. -Tlotlontšu e nyaka phošollo ebile ga se ya lokela morero. -Setaele ga se sepelelane le sererwa. -Setšweletšwa se tletše ka dipošo ebile se a hlakahlakanya le ge se badišišitšwe le go ntšhwa dipošo. -Botelele ga se bja maleba – teleletelele/ kopanakopana.

KAROLO YA A: DITAODIŠO**Ditaodišo tšeo di botšišitšwego.**

Taodišo ya 1.1 ke taodišokgadimo/kanego/tlhalošo/kakanywa.

Taodišo ya 1.2 ke ditaodišokanego/tlhalošo.

Taodišo ya 1.3 ke ditaodišokakanywa.

Taodišo ya 1.4 ke taodišokahlaahlo/ngangišano.

Taodišo ya 1.5 ke taodišokahlaahlo/kanego.

Taodišo ya 1.6 ke taodišongangišano/kakanywa/kanego.

Taodišo ya 1.7.1 le 1.7.2 ke ditaodišotlhalošo/kanego/kahlaahlo/ngangišano/kgadimo (kakanywa).

Taodišokanego**Tlhalošo**

Taodišokanego e laodiša tiragalo ye e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ya go anega:

- Tiragalo e swanetše go kgodiša le ge e theilwe godimo ga nonwane.
- Gantši taodišo ye e ngwalwa ka lebaka le le fetilego.
- Ditemana tša matseno di swanetše go tanya šedi ya mmadi.
- Tiragalo ge e le ye botse e swanetše go ba le ntlha yeo e e laetšago.
- Thumo ya moswananoši ya go kgahliša e a kgotsofatša.
- Kgahlego ya mmadi e swanetše go lotwa go fihla mafelelong.
- Taodišo ya go anega gantši e na le mokgwa wa go hlaloša.

Taodišotlhalošo**Tlhalošo**

Ka taodišotlhalošo, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a/se ka hlalošwa.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ye:

- Mongwadi o swanetše go hlagiša seswantšho ka mantšu.
- Kgetha mantšu le dikgopolo ka tlhokomelo gore o fihlelele seo se nyakegago.
- Dikakanyo tša maleba le go bona, go kwa, go kgwatha, modumo le tatso di ka šomišwa go dira gore tlhalošo e kwešišege.
- Diriša dikapolelo ka tsela ya maleba.
- O swanetše go ba le boitemogelo bja hlogo yeo o ngwalago ka yona.

Taodišokahlaahlo**Tlhalošo**

Taodišo ye ga e na maikutlo a mongwadi. Yona e leka go tšweletša mahlakore a mabedi a poledišano ka go lekana. Mongwadi o hlokomela dintlha tša go fapana tša hlogo ye gomme a hlagiša dikgopolo tša go fapana ntle le go tšea lehlakore. Mongwadi a ka ba le thumo ye e itšeng mafelelong a taodišo, eupša dintlha tša go thekga goba go ganetša di swanetše go lekalekana le go kwagala.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa taodišong ye:

- Mongwadi o swanetše go kwešiša le go lebeledišiša mahlakore a mabedi a taodišo ntle le go tšea lehlakore.
- Taodišo e swanetše go kwagala le go ikema ka dintlha. Seo se ra gore e se huetšwe ke maikutlo a mongwadi.
- Dikahlaahlo e be tša moya wo o fodilego, tša go naganwa gabotse le go thekgwa ka tshwanelo.
- Segalo e be sa go hloka khuduego eupša e be seo se kgodišago sa go hloka lenyatšo.
- Mongwadi a ka fa maikutlo a gagwe mafelelong a taodišo eupša seo e se be thumo ya taodišo.

Taodišokgadimo/kakanywa**Tlhalošo**

Ka taodišokakanywa mongwadi o akanya kgopolo gomme a tšweletša maikutlo a gagwe go ya ka fao a gopolago ka gona. Mongwadi a ka lebelela morago gomme a hlaloša tše di diregilego.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ye:

- Maikutlo le khuduego di kgatha tema ye bohlokwa taodišong ye.
- Karolo ye kgolo ya taodišo e ka ba tlhalošo.
- Ditlhalošo di swanetše go kwagala di be di ikemišetše go tsošološa maikutlo a mongwadi.
- Dikgopolo tšeo di hlagišwago di swanetše go tšweletša bonnete bja mongwadi le boyena bja gagwe.

Taodišongangišano**Tlhalošo**

Ka taodišongangišano mongwadi o na le kgopolo ye e itšeng goba ntlhakemo gomme a fe dintlha tša go fahlela goba go thekga maemo a gagwe. Kgopolo ya mongwadi e swanetše go kwešišega taodišong ka moka. Ka taodišo ye mongwadi o leka go kgodiša goba go fekeetša mmadi gore a kwane le kgopolo ya gagwe.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišongangišano:

- Thoma ka go laetša kgopolo ya gago ka tsela ya maatlakgogedi mabapi le hlogo.
- Efa dintlha tša go fahlela kgopolo ya gago le go thekga seo.
- Mongwadi o tla tsepelela dintlha tša go ganetšana le kgopolo ye e filwego.
- Bjalo ka mongwadi wa taodišo ye, tšweletša dikgopolo tše maatla ka ge taodišo ye e ama kudu maikutlo a gago.
- Ditlabelo tša makgethe le tsebo ya go kgodiša di swanetše go šomišwa.
- Polelo e swanetše go ba ye maatla gore e hlahle maikutlo a mmadi. Hlokomela gore polelo e se be ye mpe.
- Thumo le yona e swanetše go ba ye maatla, ya go kwala le go kgodiša.

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE

2.1 Lengwalo la segwera

- Lengwalo le lebišwe go mogwera.
- Maikemišetšo a lengwalo a swanetše go tšweletša polelo ya go homotša.
- Retšistara le segalo e be tša maleba.
- Lengwalo le laetše tše di latelago:
 - Sebopego le botelele bja maleba.
 - Atrese ya mongwadi/moromedi.
 - Madume/Matseno.
 - Mafetšo a maleba, bj.bj.

2.2 Polelo

E laetše tše di latelago.

- Hlogo e sepelelane le moletlo.
- Retšistara ya maleba.
- Polelo e be yeo e tsošago maikutlo le go hlohleletša.
- Go swarelela hlogong/sererweng.
- Tšhomišo ya makgethepolelo.
- Go šomiša mehlala go fahlela dikgopolo.

2.3 Athikhele ya kuranta

O laetše tše di latelago:

- Leina la kuranta.
- Letšatšikgwedi.
- Hlogotaba.
- Go be le ditemana.
- Mmele (molaetša).
- Leina la mongwadi.
- Leina la baphatlalatši. Mohlala: Sapa/Reuters

2.4 Memorantamo

O laetše tše di latelago:

- O tšwa kae.
- O ya kae.
- Letšatšikgwedi.
- Hlogo.
- Mmele (molaetša).
- Leina la mongwadi.
- Mosaeno wa mongwadi.
- Moamogedi.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 30

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA**3.1 Ditaelo**

Di tšweletše tše di latelago:

- Ke tša go dira eng/tša mo kae?
- Mabapi le eng?
- Di tšwelela ka mokgwa wa ntlha ka ntlha goba tlhalošo ka temana.
- E be tšeo di kgonagalago.
- Di laetše didirišwa le mekgwanakgwana ya go nlofatša ditaelo.

Mohlala wa ditaelo:

- Ema kgauswi kudu le motšhene wa pankha.
- Ntšha karata o e lokele molongwaneng wa motšhene.
- Kgonthišiša gore ga gona motho yo a bonago ge o kgotla motšhene.
- Kgotla nomoro ya gago ya sephiri.
- Kgotla tšhelete yeo o e nyakago.
- Kgotla mohuta wa akhaonte ya gago.
- Emela motšhene o ntšhe tšhelete.
- Tšea tšhelete go tšwa motšheneng.

3.2 Poskarata

E tšweletše tše di latelago:

- Letšatšikgwedi
- Nako le Morero.
- Retšistara le polelo e be tša maleba.
- E be ka gare ga lepokisana.
- Fonte e be ya maleba.

3.3 Karata ya taletšo

E laetše dintlha tše di latelago:

- Leina/maina a bamengwa.
- Tšatšikgwedi la moletlo.
- Nako.
- Lefelo.
- Morero.
- Retšistara le polelo e be tša maleba.
- E be ka gare ga lepokisana.
- Fonte e be ya maleba.

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 100